

Varvshistoriska Föreningen i Karlskrona.

Intervjuaren: 2004-03-10 intervju med Åke Björk fd varvsarbetare, intervjuare för Karlskrona Varvshistoriska Förenings räkning är Christer Karlsson.

Int: Jaha Åke, välkommen till varvet så kör vi igång med en liten intervju med dig.

Åke: Ja tack jag heter Åke Björk och är född 1930 den 27 mars.

Int: Hade du något öknamn eller smeknamn på varvet?

Åke: Nej, jag hade inte det, men dom flesta hade väl det här inne.

Int: Du var verksam som vad på varvet?

Åke: Jag började min bana på artilleriet 1948 och det första jag fick göra det var att hjälpa till vid automatsvarvarna, där var jag i tre år och då fick jag hjälpa till med att ställa in maskinerna och sen kom jag ner till hylsverkstan, där jobbade jag bland pressarna där nere, det var på den tiden ett relativt tungt arbete.

Jag vet ju att vi inte hade några truckar eller nånting på den tiden utan vi fick köra med sånahär kärror och lyfta upp de stora, de kallas koppar första gången man hade kört igenom i pressarna och dom skulle in sen i ugnarna och glödgas och sedan skulle dom i syra ochvatten? Och sedan var det något sodavatten, sedan varmt vatten och sedan skulle dom ut till pressarna igen för det fick inte vara någon syra eller nånting på dom här kopporna för då tog det ju på själva pressverktyget och då gjorde det märke på dom.

Vi gjorde ju hylsor från 20 mm upp till 15 cm och 15cm det var ett fruktansvärt jobb för dom som stod där, för där hade dom ett så kallat svängdon? Och den fick dom svänga och slänga på hylsan på den och det kunde hända att dom kom ner och fick fingrarna i kläm, men dom fick inte ge sig för de och som jag säger i dagens läge, kan inte nån tänka att de fick göra på detta viset.

Ja för att det var som ja..... som jag säger, dom lärde sig tekniken och det gick bra, dom flesta där nere på hylsverkstan, det var gamla skeppsskillar.

Int: Var låg den hylsverkstaden?

Åke: Den låg där nere vid artilleriet, den låg ihop med vår andra maskinverkstad vi hade både maskinverkstad och vi hade smedja, vi hade snickareverkstad och vi gjorde våra lådor själva till alla hylsor som skulle iväg, vi gjorde också till utlandet, bland annat till brasilianarna gjorde vi mycket hylsor. Och det värsta var när vi skulle köra in dom här metallstyckena dom låg i lådor (trälådor) och dom vägde mellan trehundra och trehundrafemtio kilo, vi hade då ”Storegustav” och han tog dom från vagnen och satte dom ner på marken sen kom vi med säckakärrorna och körde bort dom, men sedan på femti fem, sextioalet då kom ju truckarna, ja handtruckar och så, som man hade och sedan så kom ju de stora truckarna och då blev det ju betydligt bättre att jobba där nere.

Int: Jag kan tänka mig att det var tuffa tider?

Åke: Ja och vi hade ju en maskinverkstad också, där hade vi till och med en räffelmaskin som räfflade kanonrören och vi hade en ugn, när vi hade gjort kanonrören och manteln där bak, patronläget och allting svarvades och frästes där, och den sänktes då ner och vi krympte på manteln på eldröret så det var mycket fina maskiner vi hade där nere på den tiden, mycket avancerat och den här mätningen av eldröret som skulle göras, det var en Lindroth hette han, så fick man hjälpa han och stå där, vi ungpöjkar och han stod där och mätte upp allt ihop och det tog nog ett par dagar, det är fantastiskt när man tänker efter för på varvet fanns ju allting på den tiden, här kunde göras allting.

Int: Det var alltså här du skaffade din yrkesutbildning?

Åke: Ja och sedan så stod jag i kortsvarv och gjorde till separator och då efter det och all tid, så fick jag yrkesrätten då som svarvare, och efter det så kom den förste numeriskt styrda maskinen till artilleriet och den hade jag, den programmerades av Kjell Stenström, han gjorde kortet, men vi stod och pratade gemensamt om hur vi skulle göra upp det så att täpperna blev på biten och så där?

Då kunde man bara trycka på en knapp så ändrades det en hundradel.

Int: Var är du född Åke i stan eller utanför?

Åke: Jag är en gedigen Björkholmare jag är född på Kristerhornsgat 6 och där bodde jag i ungefär sex år, sen flyttade jag till det första barnrikehuset här i stan och det låg på Polhemsgatan 27, där var 25 lägenheter och vi var 125 barn där, den som hade mest var en som hade 10 st och bodde i en lägenhet på 43 kvadratmeter, sen var det två treor och det var två familjer som hade dem, bla Friberg som var på Repslagarebanan här på varvet, och Tore han var ju duktig simmare och femkampare.

Int: hur upplevde du den miljön därute, var det roliga tider?

Åke: Det var den bästa tiden jag någonsin har haft man var ju aldrig ensam eller nånting, när vi blev lite äldre och skulle gå till Wämöparken, det spelade ingen roll man kunde gå med fem, sex tjejer eller med killar vi hade en väldig gemenskap och stackars den som rörde nån av dom här..... dom fick att inte lätt ”skratt” och jag minns då som man började bygga på Galjamarken, då skulle vi upp där och slå dom

för att dom hade tatt vår skog, där hade ju vi våra hyddor och alltihop, så dom hade det inte lätt dom stackarna, nu efteråt tänker man vi va ju lea då!

Int: Det var nog så lite överallt på den tiden?

Åke: Ja och sen tror jag vi va åtta stycken som spelade i pojklaget som kom från gården och sedan var det tre som var utifrån så vi hade nästan ett helt fotbollsgäng där.

Int: Hur tog du dig ifrån och till jobbet på varvet?

Åke: Det var ju cykeln det var det enda man hade på den tiden.

Int: De flesta cyklade väl på den tiden?

Åke: Jan just det.

Int: Hur var arbetstiderna när du började och tyckte du att dom förändrades under tiden du jobbade här?

Åke: Ja det var ju från 0700 till 1700 och sedan hade ju vi skift då när jag började i hylsverkstan, då var det ju treskift och ibland tvåskift och då var det från kvart i fem på morgonen till ett på dagen sen från ett på dagen till kvart över nio på kvällen, och sen så var det treskift och fem till ett, ett till nio och nio till fem.

Int: Minns du vilka fartyg som du höll på med när du började här inne?

Åke: Nej det var ju inte så mycket fartyg för vår del vi var ju i verkstäderna, artilleriet och så.

Int: Så kanonerna ni gjorde det var mycket till pansarskeppen och så gissar jag eller?

Åke: Det tror jag inte, det var ju mest 57 or och det var nog till kustartilleriet skulle jag nästan tro.

Int: Hur tyckte du att arbetsplatsen var på den här tiden, jämfört med senare år, förändrades den mycket tycker du?

Åke: Nej där nere förändrades den inte mycket vi hade ju en matsal därnere som ju försvann så att? Men vi hade ju mycket fina omklädningsrum, vi hade till och med två skåp på den tiden, och vi hade ett stort rum ett torkrum som vi hade och kunde hänga in våra kläder om det regnade, så på det viset så var det stort och snyggt och städat, vi hade en städerska som gick därnere.

Int: Fick ni hålla er med egna kläder eller hade ni arbetskläder?

Åke: När vi var i maskinerna, automatsvarvarna där ju så mycket olja och allting så där fick man arbetskläder och träskor och allting sånt, men annars så hade vi..... nej det hade vi nte första tiden så fick man bara om man hade smutsigt arbete... men i hylsverkstan tror jag man hade allihop.

Int: Du tycker inte att det förändrats speciellt mycket mot senare tid då, arbetstider och så?

Åke: Nej det enda var då att vi fick truckar istället för.... Och vi hade ju olika när vi körde in dom här detaljerna till pressarna då, sommartid hade vi ett pris då vi kunde ha dörrarna öppna och på vintern när vi skulle slussa in så hade vi ett annat, så vi hade accord hela tiden, allting som vi gjorde så var det accord, vi hade studiemän som gick här.

Int: Hur upplevde du den hetsen?

Åke: Det var inte så farligt tycker jag inte, utan jag tyckte åtminstone som jag kommer ihåg, så var dom normala dom var inte några.....!

Int: Var dom anställda av varvet?

Åke: Ja dom var anställda av varvet, vi hade ju Karlström som gick därnere då, och var tidstudieman ett slag sen Bertil Nilsson var väl också det, han Karl-Bertil som dog nu.

Int: Lönen, hur mycket tjänade man och räckte den?

Åke: Ja pengarna dom var nog rätt bra på den tiden, ja det är klart sen när man gifte sig så blev det väl lite knapert men annars så..... och jag jobbade rätt mycket över därnere, och sedan om lördagarna så städade vi hela verkstaden och toaletterna skulle spolås och göras iordning och allting sånt.

Och då hade vi från klockan ett till sex på kvällen och de det bidrog ju till att vi tjänade bättre, men annars så..... i hylsverkstaden så låg vi nog en krona över dom på varvet.

Int: Du gifte dig sa du, jobbade din fru då i början eller var hon sk hemmafru?

Åke: Hon jobbade tills vi fick första barnet (en son) sen var hon hemma tills tösen var tio år tror jag, då började hon igen på nätterna på lassarettet.

Int: Ja, skador Åke, hände det några olyckor fick ni några skador, har du känt av några skador efter din verksamhet?

Åke: Nej tack och lov har jag ingenting, jag har både idrottat och jobbat här men jag tror att det var bara bra att man fick jobba hårt och ta i lite, jag vet ju när man var inne i ugnarna då så kom dom och sa att du din lille smala stackare du kommer att försvinna när du är där nere, då var det en annan kille han var stor och kraftig och han gick ner sju kilo och jag stod i samma vikt men det var nog för jag idrottat och så som gjorde detta.

Han var ju lite överviktig och åt väl inte riktigt rätt heller.... Han fick väl inte mat rätt heller för dom öppnade ju inte ställena så tidigt på mornarna utan han fick väl bara lite smörgåsar med sig för dan.

Int: Hände det några olyckor som du minns?

Åke: Ja jag kommer ihåg en som fastnade i en revolver svarv och jag tror att han blev av med lite av pungen då han fastnade med overallen däri, sen var det ju lite fingrar som gick i hylssvarven, den här maskinen den gick ju hela tiden så man fick kränga på hylsorna själv och kom man inte dän så kom man ju in i den, Felix Sandlin hette en som blev av med två fingrar tror jag, så visst hände det olyckor alltid. Sen var det ju smedjan där dom blev förgiftade, han” Storegustav” som körde truckarna härnere sen, han fick jo kool då på den tiden av gaserna, han gick där i smedjan i gaserna, det var ju dåligt med ventilationen på den tiden.

Int: Hur trivdes du med arbetskamraterna?

Åke: Jag tycker jag har kommit överens med alla , jag har ju varit på många verkstäder och har trivts lika bra överallt och likadant med kamraterna så att det har gått jättebra.

Int: Har du haft någon bästekompis som följt dig hela tiden här inne?

Åke: Ja det har jag, det är Lennart Hansson han var svarvare också vi började här borta samtidigt, jag var ju på gjuteriet när dom byggde om artilleriet och var där i två år och sen så var jag här på maskinverkstaden, sen var jag på rörverkstaden och där var lika bra, och sista tiden så var jag på verktygsavdelningen och jag har anpassat mig överallt, jag tror att det är idrotten med som gjort att man fogat sig, den förbrödrar säger man ju, det fick man lära sig från början att man skulle vara lite ödmjuk.

Int: Vad tycker du om det där begreppet ”Varvsmentalitet” är det ett begrepp?

Åke: Det ligger i märgen hos varje som varit här, sen är det ju det att man har kunnat skojat och skämtat, man har tagit emot och man har gett, det är klart att en del har kanske blivit lite sura men då har man ju fått lirka..... rått men hjärtligt.

Det är som nu när jag var inne ett slag på verkstan och dom sa till mig, kan du inte komma in lite oftare det är så tråkigt numera ,du hittar åtminstone på lite jävelskap sa dom till mig.... och det har man väl gjort lite sådär.

Int: Vad gjorde ni på fritiden då?

Åke: Ja det var idrott , från att det jag var sexton år då började jag på Pantarholmen då var det inga fotbollsplaner som gällde utan vi höll till i Tullparken och till tröjorna som vi skulle ha till pojklagsserien fick vi gå och sälja små märken, små pappersmärken som vi sålde för tjugofem öre styck, vi fick skala ihop till vår egen tröja men det gick de me, jag tror aldrig jag har varit så stolt nån gång, men då 46 då vann vi pojklagsserien och då spelade vi ute på Saltö, då var jag brödshas hos Liljegrens, jag tror aldrig jag har cyklat så lätt som dagen efter då det stod mitt namn tidningen, att jag varit bra, det är nog det bästa minnet jag har av idrotten i mitt liv.

Int: Idrotten följde dig inne på varvet med var det bara fotboll då eller höll du på med annan idrott också?

Åke: Fotboll och handboll, jag slutade med handbollen när jag var trettionio år och fotbollen var jag nog trettiofem när jag slutade med i Karlskrona.

Int: Minns du kamperna mellan avdelningarna inne på varvet.

Åke: I korpen menar du, ohja vi hade ett korplag ute på artilleriet också, det var ju publik också, på den tiden på matcherna och fruntimmerna kom också med, mest så spelade vi på Blå port, likadant var det med handbollen och där var ju många i varje varvsmästerskap som vi hade då, med både Göteborg och Stockholm och så .

Int: Upplevde du Varvsrevyn, vad tyckte du?

Åke: Det var ju väldigt trevligt och det roligaste var ju när de skojade med julle? Det var ju poäng med Ortmark, Whilborg, Johansson och Eva-Lotta var väl med också, de var ju för härliga, vi var ofta och tittade på detta .

Int: Jag har hört att det var både billigt och bra?

Åke: Ja det var det , som jag säger den humorn dom hade där den var invand den också .

Int: När slutade du på varvet?

Åke: Jag slutade 1988 då gick jag i förtid, då var jag 58 år, sen har det varit en underbar tid.

Int: Fick du erbjudande att gå tidigare?

Åke: Ja jag fick erbjudande att gå och tänkte att kan jag hjälpa en ungdom att få vara kvar så går man ju och sen fick vi ju lita ersättning och så, det var inte så dåligt.

Int: Ja vi i ju inne i en sådan period igen tyvärr.

Åke: Ja det är konstigt jag säger än idag, vi på varvet, det sitter i, dessa tråkigheter nu på varvet man undrar vad skall det bli av varvet.

Int: Man brukar säga att gamla varvarbetare går igen när de dör och försvinner och här inne så har vi ju en massa fåglar och djur, när du är borta vad kommer du igen som?

Åke: Jag tror inte jag kommer igen som nånting.

Int: Du tror inte du kommer igen i någon djurform, som gråsparv eller fiskmås eller så ?

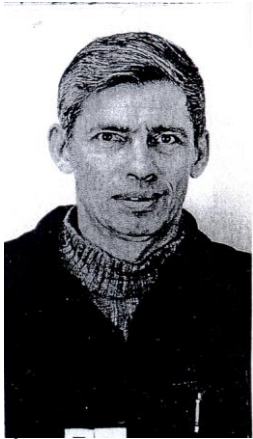
Åke: Nej.. det skulle nog va som en liten mus eller så.

Int: Var du fackligt ansluten och aktiv under din tid?

Åke: Ja jag var fackligt ansluten, och började jobba fackligt ute på artilleriet, jag var väl kring trettio år då och sedan höll jag på till 85 då jag avgick, då var jag studieorganisatör här inne och satt med i stora handelsorganisationen, så jag var med i det tråkiga åttio då vi drog ner, det var bland annat en som jobbade på kontoret och en som jobbade här inne, båda hade byggt hus på Hässlegården och skulle ha barn och bägge blev uppsagda” vafan” gör vi rätt här?

Då tyckte man synd om dom, det var så tårarna kom, men det har lyckats bra för dom ändå, de har kvar sina hus på Hässlegården och det har gått bra, det är verkligen härligt.

Int: Ja Åke vi har kommit till det sista så jag tror vi avslutar här och jag ber att få tacka så hemskt mycket för intervjun.

Åke Björk 1930-03-27